

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2566)

Vol 1 No.4 (July - August 2023)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ ***** _

📖 วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

ดร.เกษฎา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจันทน์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปลัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาฐิติวัธน์ หมั่นกิจ, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระครูธรรมศุต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

☞ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

พิชญ์ ศรีพรรณ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมด็อกเตอร์เกช

☞ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

วรรณภา บุปผาโสภ

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ **ฝ่ายกฎหมาย**

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ **พิสูจน์อักษร**

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

👉 จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

👉 พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม) ปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 3 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักของวารสารเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ใน เขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร	1-14
PARTICIPATION OF COMMUNITY COMMITTEES IN LOCAL DEVELOPMENT ACCORDING TO THE BALA 4 IN KRATHUM BAEN DISTRICT SAMUT SAKHON PROVINCE	
ธีรภัทร์ ทองเพ็ญ และ สุกิจ ชัยมุสิก	
การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	15-28
THE GOVERNMENT OF THE SANGHA ACCORDING TO THE SAPPURISDHARN PRINCIPLE OF THE ABBOT IN PRACHANTAKHAM DISTRICT, PRACHINBURI PROVINCE	
พระอดิเรก อุชฺจาโร (ณ นครพนม) และ สุกิจ ชัยมุสิก	
รูปแบบการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์	29-45
TEMPLE MANAGEMENT MODEL IN THE ERA OF GLOBALIZATION	
พระณัฐวุฒิ พันทะลี, วีรณัฐ พรหมจักร และ พระเดชฯ นามวงษา	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	46-70

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
ตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*
PARTICIPATION OF COMMUNITY COMMITTEES IN LOCAL
DEVELOPMENT ACCORDING TO THE BALA 4 IN KRATHUM BAEN
DISTRICT SAMUT SAKHON PROVINCE

ธีรภัทร์ ทองเพ็ง¹ และ สุกิจ ชัยมุสิก²

Teerapat Tongpeng¹ and Sukit Chaimusik²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: tuideejayaltikel@gmail.com

Received 8 August 2023; Revised 25 August 2023; Accepted 27 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม 3) เพื่อสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน และทดสอบสมมติฐาน t-test และ F-test ค่าสถิติ ANOVA และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

Citation:

* ธีรภัทร์ ทองเพ็ง และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2566). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 1(4), 1-14.
Teerapat Tongpeng and Sukit Chaimusik. (2023). Participation of Community Committees in Local Development According to the Bala 4 in Krathum Baen District Samut Sakhon Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 1(4), 1-14.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.10>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมตามหลักพละ 4 ของคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนควรใช้หลักพละ 4 เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการชุมชน, พัฒนาท้องถิ่น, หลักธรรมพละ4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study participation, 2) to compare participation, and 3) to interview suggestions for participation guidelines. It is an integrative research. The quantitative research was done by collecting questionnaires with a sample of 214 people, while for the qualitative research by in-depth interviews with 5 key informants. Quantitative data were analyzed by Frequency distribution, percentage, mean, deviation and hypothesis testing, t-test and F-test, ANOVA statistics and qualitative analysis of contextual content.

The results of the research were as follows: 1) Community committee participation in local development according to the BALA 4 in Kratumban district. Samut Sakhon Province Overall, it was at a high level. when considering side by side Sorted by the average from the highest to the lowest three order as follows. The aspect with the highest average value was the participation in receiving benefits, followed by the participation in decision-making. and participation in operations and the aspect with the lowest mean was the

participation in the evaluation. 2) The results of the hypothesis test found that the community committees with different sex, age, education level, occupation and monthly income were Participate in local development according to the BALA 4 in Krathum Baen District. Samut Sakhon Province overall is not different Not in accordance with the assumptions set. 3) Community committees should use the BALA 4 as a guideline to promote participation in every step of the way.

Keywords: Participation, Community Committees, Local Development, Principles of BALA 4

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ เริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 ที่มีบทบัญญัติรับรองหลักการเกี่ยวกับหลักการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2511 จึงได้บัญญัติเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งถึง รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่มีบทบัญญัติเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้อย่างก้าวหน้า ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจมากที่สุด (สถาบันพระปกเกล้า, 2547) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในหมวด 14 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สารวุฒิสภา, 2563) ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้รู้จักปกครองตนเอง และรู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เป็นกระบวนการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย เคารพสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ในปัจจุบันการบริหารงานของเทศบาลต้องมีการแบ่งเขตออกเป็นชุมชนต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านทางตัวแทนของประชาชนที่เรียกว่า “คณะกรรมการชุมชน” (กรมพัฒนาชุมชน, 2545) มีที่มา และหน้าที่ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตาม

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนของเทศบาล พ.ศ. 2564 (ราชกิจจานุเบกษา, 2564)

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาหลายยุคหลายสมัย และสอดคล้องกับหลักกระจายอำนาจดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านคณะกรรมการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างยั่งยืน แต่ถึงอย่างไรการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนโดยทั่วไปมักจะออกมาในรูปของการถูกชักชวนให้ร่วมมือทำงานกับเทศบาลในการช่วยทำ ช่วยออกแรง ช่วยมาร่วมประชุม และให้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการอย่างที่เราควรจะเป็น (โกวิทย์พวงงาม, 2548) ปัญหาที่พบ ในด้านการคิดค้นและหาสาเหตุของปัญหา อาจไม่ได้มีการลงสำรวจพื้นที่จริง หรือศึกษาจากข้อมูลในอดีตมากพอ ในด้านการตัดสินใจ ไม่ได้ชี้แจงให้ชัดเจน และทั่วถึงในการประชุมประชาคม ในขั้นตอนดำเนินงาน ใช้งบประมาณเพื่อกระทำการในกิจกรรมได้ไม่สมเหตุสมผลมากพอ ทำให้สืบเนื่องมาในด้านการรับผลประโยชน์ เพราะโครงการอาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกชุมชนมากพอ ตลอดจนการประเมินผลกิจกรรม ที่ข้อมูลผลลัพธ์อาจถูกบิดเบือนได้ สภาพเช่นนี้จึงไม่มีการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักธรรมพระ 4 ซึ่งถือว่าเป็นคำสอนที่เน้นให้การปฏิบัติงาน หรือการบริหารงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ความหมายอีกนัยหนึ่งของหลักพระ 4 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง และทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2546) มาใช้ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบัน เช่น การพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้ความรู้ ความสามารถ (ปัญญาพระ) ความมานะ มุ่งมั่น อดทนต่อแรงกดดัน และความยากลำบากต่าง ๆ (วิริยพระ) ซื่อสัตย์ สุจริต (อนวัชพระ) และมีความโอปอ้อมอารี มีมนุษยสัมพันธ์ดี ตลอดจนการยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี (สังคหพระ)

ในเขตอำเภอกระทุ่มแบนมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นทั้งหมด 51 ชุมชน เมื่อพิจารณาตามเหตุผลข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้มีหน้าที่ในการปกครองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนแบ่งเบาภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพราะการที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใดจำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือภาพในอนาคต และแปลงมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สมพันธ์ เตชะอธิก

และคณะ, 2548 : 115) เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนใกล้เคียง มีส่วนร่วม และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชนมากที่สุด หากเกิดข้อบกพร่อง หรือปัญหา ย่อมเป็นการยากที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ (ธนวัฒน์ คำภีร์ลานนท์, 2550) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าหลักผล 4 สามารถเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ได้หรือไม่ อย่างไรบ้าง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวคือแรงจูงใจให้ผู้วิจัยทำการศึกษามีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งหลักผล 4 เป็นคุณธรรมที่จะส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลที่มุ่งหมายได้แก่ ด้านปัญญาผล คือ รู้จักใช้ปัญญา ความสามารถ ในบริหารงานอย่างเหมาะสม ด้านวิริยผล คือ ความไม่ย่อท้อต่อหน้าที่ของตน ด้านอนวัชผล คือ คิดดี ทำดี ซื่อสัตย์สุจริต และด้านสังคผล คือ ความโอบอ้อมอารี สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางการใช้หลักผล 4 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

1. คณะกรรมการชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

2. คณะกรรมการชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
3. คณะกรรมการชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
4. คณะกรรมการชุมชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน
5. คณะกรรมการชุมชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 214 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักผล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็น

แบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 30 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยกำหนดข้อคำถามที่มุ่งเน้นถึงแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นายกเทศมนตรีนครอ้อมน้อย นายกเทศมนตรีเมืองกระทุ่มแบน นายกเทศมนตรีตำบลสวนหลวง เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่แจกแบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบุคลากร

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือถึงนายกเทศมนตรีนครอ้อมน้อย นายกเทศมนตรีเมืองกระทุ่มแบน นายกเทศมนตรีตำบลสวนหลวง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามให้กับคณะกรรมการชุมชน ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

3) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับคณะกรรมการชุมชนเทศบาลนครอ้อมน้อย คณะกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน คณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลสวนหลวง จนครบตามจำนวนตามที่กำหนดไว้ โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

4) เมื่อได้แบบสอบถามที่ตอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนมา จำนวน 214 ชุด คิดเป็น 100 % จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จัดลำดับของข้อมูล รวมทั้งลงรหัสและบันทึกข้อมูล

5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ต่อไป

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์)

1) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากนายกเทศมนตรีนครอ้อมน้อย นายกเทศมนตรีเมืองกระทุ่มแบน นายกเทศมนตรีตำบลสวนหลวง และผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อการขอทำการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือรับรองขอความอนุเคราะห์และแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3) ทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4) เมื่อถึงกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพ ร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเป็นกรณีศึกษา (Multi-case studies) ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง ตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) หาค่า ร้อยละ (Percentage) และอธิบายสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในตารางประกอบกับการบรรยาย

2) วิเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตอำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

3) การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้การทดสอบค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA/ F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

4) เป็นการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และจดบันทึก

ผลการวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ที่	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร	ระดับการมีส่วนร่วม		
		($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดค้น หาสาเหตุของปัญหา	4.45	0.24	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.51	0.24	มากที่สุด
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.51	0.31	มากที่สุด
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.52	0.28	มากที่สุด
5.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.43	0.31	มาก
	รวม	3.74	0.17	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดสามลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$) = 4.52 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$) = 4.51 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$) = 4.43 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบคณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ผลจากการสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา ตามหลักพละ 4 คือ การหาสาเหตุของปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น การลงพื้นที่ ซึ่งต้องใช้วิริยะพละ (ความเพียร) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหลักพละ 4 คือ การเปิดเผย ประชาสัมพันธ์ถึงวันที่นัดประชุม ทลอดจนวาระการประชุม หรือเนื้อหาต่าง ๆ ตามหลักพละ 4 คือ อนุรักษ์พละ (กำลังสุจริต) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ การเลือกสรรสมาชิกชุมชนที่มีความสามารถตรงกับงาน ตามหลักพละ 4 คือ ปัญญาพละ (กำลังปัญญา) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ อาจจะเป็นในรูป

ของนามธรรม เช่น ความสามัคคีที่เกิดขึ้น การรู้จักเสียสละ ตามหลักพละ 4 คือ สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิณผล คือ การพัฒนาโครงการต่อไป หรือ ยุติโครงการต่าง ๆ ก็ต้องยึดถือผลประโยชน์ของสมาชิกชุมชนเป็นที่ตั้ง ตามหลักพละ 4 คือ สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณาฎิกา แสนธรรม และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิณผล

2. การศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ผลการเปรียบเทียบคณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชชานันท์ แพรงงาม (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการบริหารงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม ต่อการบริหารงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพล
4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา ตามหลัก
พล 4 คือ การหาสาเหตุของปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น การลงพื้นที่ ซึ่งต้องใช้วิ
พล (ความเพียร) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามหลักพล 4 คือ การเปิดเผย
ประชาสัมพันธ์ถึงวันนัดประชาคม ตลอดจนวาระการประชุม หรือเนื้อหาต่าง ๆ ตามหลักพล
4 คือ อนุรักษ์พล (กำลังสุจริต) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ การเลือกสรรสมาชิก
ชุมชนที่มีความสามารถตรงกับงาน ตามหลักพล 4 คือ ปัญญาพล (กำลังปัญญา) ด้านการมี
ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ อาจจะเป็นในรูปของนามธรรม เช่น ความสามัคคีที่เกิดขึ้น
การรู้จักเสียสละ ตามหลักพล 4 คือ สังคพล (กำลังการสงเคราะห์) ด้านการมีส่วนร่วมใน
การประเมินผล คือ การพัฒนาโครงการต่อไป หรือยุติโครงการต่าง ๆ ก็ต้องยึดถือผลประโยชน์
ของสมาชิกชุมชนเป็นที่ตั้ง ตามหลักพล 4 คือ สังคพล (กำลังการสงเคราะห์) ซึ่งสอดคล้อง
กับงานวิจัยของ รินทรธนนัน ศิษฏกุลพงศ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการปฏิบัติงาน
พัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัย
พบว่า โดยหลักการแล้ว คณะกรรมการชุมชนจะดำเนินงานโดยยึดถือตามระเบียบข้อบังคับของ
กรุงเทพมหานคร ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีเจ้าหน้าที่ของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเป็นผู้
ประสานงาน และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่จะ
ดำเนินงานโดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน คำนึงถึงความต้องการ
ของสมาชิกชุมชนเป็นหลัก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
ตามหลักพล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ
มาก การเปรียบเทียบคณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อ
เดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน แนวการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการ
พัฒนาท้องถิ่นตามหลักพล 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร มีความคิดเห็น
สอดคล้องกันทั้ง 5 ด้าน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิง
นโยบาย ดังนี้ ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตาม

หลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรรักษามาตรฐานการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ให้ถึงระดับมากที่สุด โดยนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ไปเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพละ 4 ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) ควรทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเดียวกันนี้ ในด้านอื่น ๆ 2) ควรทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยการเปลี่ยน หรือเพิ่มกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนของภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2545). ประมวลสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: หจก. บางกอกบล๊อค.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณาฏิกา แสนธรรม และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(1), 57-67.
- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. (2550). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). สู่การศึกษาแนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พิชานันท์ แพรงงาม. (2563). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการบริหารงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการ อยุธยาศึกษา, 12(1), 56-63.

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยคณะกรรมการชุมชนของเทศบาล พ.ศ. 2564. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 45 ง หน้า 1-7 (25 กุมภาพันธ์ 2564).
- รินทร์ธัน ศิษฐกุลพงศ์. (2563). กระบวนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. ใน ระดับสารนิพนธ์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2547). สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดาเพลส.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2548). การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. ขอนแก่น: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- สารวุฒิสภา. (2563). บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง “รัฐธรรมนูญหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น”. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.senate.go.th/asset/portals/file/253/1_63.pdf.

การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขต
อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี*

THE GOVERNMENT OF THE SANGHA ACCORDING TO THE
SAPPURISDHARN PRINCIPLE OF THE ABBOT IN PRACHANTAKHAM
DISTRICT, PRACHINBURI PROVINCE

พระอดิเรก อุชจาโร (ณ นครพนม)¹ และ สุกิจ ชัยมุสิก²

Phra Adirek Ushujaro (Na Nakornpanom)¹ and Sukit Chaimusik²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: tuideejayaltikel@gmail.com

Received 8 August 2023; Revised 28 August 2023; Accepted 28 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็น 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็น 3) เพื่อเสนอแนะแนว เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 179 รูป ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน และทดสอบสมมติฐาน t-test และ F-test ค่าสถิติ ANOVA และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

Citation:

* พระอดิเรก อุชจาโร (ณ นครพนม) และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2566). การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 1(4), 15-28.

Phra Adirek Ushujaro (Na Nakornpanom) and Sukit Chaimusik. (2023). The Government of the Sangha According to the Sappurisdharn Principle of the Abbot In Prachantakham District, PRACHINBURI PROVINCE.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 1(4),

15-28.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.11>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน และด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรม โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 3) ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสควรพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้หลักสัปปริสธรรมในการปรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการปกครอง

คำสำคัญ: การปกครองคณะสงฆ์, หลักสัปปริสธรรม, เจ้าอาวาส

Abstract

The purposes of this research are 1) to study opinions, 2) to compare opinions, 3) to make recommendations. It is an integrative research. For quantitative research, questionnaires were collected with 179 samples. For qualitative research, by in-depth interviews with 5 key informants. Quantitative data were analyzed by Frequency distribution, percentage, mean, deviation and hypothesis testing, t-test and F-test, ANOVA statistics and qualitative analysis of contextual content.

The results of the research revealed that 1) the administration of the Sangha according to the Sappurisdhamma principle Overall, it was at a high level. When considering each side, from the most to the least, is the arrangement of religious treasures well. The provision of reasonable convenience in performing charitable acts of the people. and the organization of the temple's affairs to be well, respectively. have opinions on the administration of the Sangha according to the principle of Sappurisdhamma

overall different with statistical significance at the 0.05 level. 3) the results from interviews on the approaches to governing the Sangha according to the principle of Sappurisdhamma were not different overall. The abbot should consider and contemplate using the principles of Sappurisdhamma to adjust as a guideline for practice in order to achieve fairness in administration.

Keywords: Sangha Administration, Sappurisdhamma, Abbot

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งใน 3 ของสถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์สถาบันพระพุทธศาสนามีส่วนอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือต่อประชาชนในสังคมไทยและสังคมไทยจะขาดพระพุทธศาสนามีได้นับตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน (อนันต์ สัตยกุล, 2561) ส่วนการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมของฆราวาสหรือสังคมสงฆ์ย่อมมีผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ใต้การปกครองการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรม 7 นั้น เป็นการปกครองที่ให้ผู้นำของคณะสงฆ์ เช่น เจ้าอาวาสนั้นได้มีความรอบคอบในการประพฤตินและการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและยังเป็นที่น่าเคารพแก่พระสงฆ์ที่อยู่ใต้การปกครอง ซึ่งถ้าผู้นำคณะสงฆ์มีหลักธรรมอย่างเช่น หลักสัปบุริสธรรม 7 นั้น มีความเป็นไปได้อย่างสูงที่ผู้อยู่ใต้การปกครองจะให้ความเคารพ ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ ต่อผู้ปกครอง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้จะส่งผลดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

โดยงานวิจัยนี้ได้ทำการวิจัยทั้งหมด 12 ตำบล ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีจำนวนพระสงฆ์ทั้งสิ้น 323 รูป (พระครูประทีปสิทธิคุณ) ได้ทราบว่าการดูแลวัดของเจ้าอาวาสบางแห่งได้ปล่อยปะละเลยในการดูแลรักษาวัดเรื่องที่เป็นปัญหาก็มีอยู่ว่า การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี วัดบางแห่งได้ปล่อยปะละเลยมีสภาพไม่ค่อยหน้าดูเท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะเจ้าอาวาสไม่กล้าที่จะสั่งพระลูกวัดช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ประการต่อมาการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสบางแห่งมีข้อบกพร่องในการที่รู้จักพิจารณากับบุคคลที่เข้ามาในวัดเพื่อขอใช้ประโยชน์สิ่งต่าง ๆ จากทางวัด ประการต่อมาการ

จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสบางวัดอาจจะเป็นเจ้าอาวาสที่มีอายุน้อยอ่อนพรรษาอยู่ ซึ่งทำให้บางอย่างอาจจะทำไม่เรียบร้อย เช่น ไม่รู้จักวิธีดูแลศาสนสมบัติของวัด ประการต่อมาการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสบางแห่งอาจพบปัญหาในเรื่องกิณนิมนต์จึงทำให้ขาดปัจจัย 4 ที่จะมาช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ประการต่อมาการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสบางแห่งไม่มีปัจจัยในการสนับสนุนให้บรรพชิตกับคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ประการต่อมาการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสบางแห่งอาจมีอคติแก่ผู้มาบำเพ็ญกุศลภายในวัด ประการต่อมาห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสบางแห่งไม่ได้แจ้งกฎระเบียบในการมาอาศัยในวัดแก่ผู้ที่มาอยู่อาศัย ประการต่อมาสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด เจ้าอาวาสบางวัดไม่กล้าไล่ผู้ที่ไม่อยู่ในโอวาทออกไปจากวัดเพราะกลัวว่าจะเกิดปัญหาตามมาภายหลัง (พระครูรัตนภาทรคุณ)

ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดต้องการจะให้เจ้าอาวาสได้ลองมองหาวัดที่เป็นตัวอย่างสักหนึ่งวัดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้วัดของท่านทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นไปในแนวทางที่ดีที่ถูกที่ควรทางด้านผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างวัดสักหนึ่งวัดนั้น คือ วัดทัพช้าง อยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลประจันตคาม อำเภoprจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีพระครูกิตติสารประสิทธิ์ เป็นเจ้าอาวาส วัดนี้เคยได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นในปีพุทธศักราช 2552 ปัญหาทางด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดีก็ไม่เคยพบปัญหาเพราะว่าเจ้าอาวาสกล้าที่จะสั่งการและลงมือทำเองร่วมกับพระลูกวัด ส่วนปัญหาต่อมาเรื่องการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดีท่านเจ้ามีความรู้ความเข้าใจในการพิจารณาบุคคลที่เข้ามาในวัดเพื่อขอใช้ประโยชน์สิ่งต่าง ๆ จากทางวัดถ้าเป็นคนมามาหรือคนที่พูดแล้วไม่ฟังท่านจะไม่ให้ใช้สิ่งที่เป็นประโยชน์ของวัดเลย ส่วนเรื่องการปกครองและสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติปฏิบัติชอบท่านเจ้าอาวาสท่านก็มีน้ำใจอยู่บ้างพอสมควรในการช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่วนปัญหาต่อมาเรื่องการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เรื่องการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เรื่องห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัดและเรื่องสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้า

อาวาสออกไปเสียจากวัด ดังที่กล่าวมาทั้ง 8 ด้านนั้น ท่านเจ้าอาวาสได้ทำลงไปอย่างไรที่ดี เพราะว่าท่านใส่ใจรักในงานที่ทำรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบ

สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของประเทศไทยซึ่งเป็นขนาดใหญ่องค์กรหนึ่งการที่เราจะปกครองให้สถาบันหนึ่งให้มีอายุยืนนานได้คือหนึ่งเลยเราต้องมีความสามัคคีร่วมด้วยช่วยกันอันไหนทำได้ทำมันถึงจะอยู่ได้ถึงรุ่นลูกรุ่นหลานการทำวิจัยครั้งนี้สิ่งที่เป็แรงใจของผู้ทำการวิจัย ก็คือ การที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่สนใจในเรื่องการปกครองก็เห็นผลงานวิจัยของคณะสงฆ์ในเขตต่าง ๆ ของประเทศไทยได้มีการทำวิจัยกันมากมายแล้วนำไปปฏิบัติในเขตนั้ ๆ แล้วมันทำให้คณะสงฆ์ในเขตนั้ ๆ ที่ได้ไปปฏิบัติแล้วเกิดผลดีมีความเจริญเกิดขึ้นก็เลยมานั่งคิดว่าตัวเราจะทำวิจัยอะไรดี ก็คิดขึ้นได้ว่าจะทำเรื่องวิจัยที่มีชื่อเรื่องว่า "การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี" ขึ้นเพื่อจะให้คณะสงฆ์ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและเพื่อให้หันบ้านหันเมืองต่างถิ่นเขาหรือก้าวหน้ากว่าของคณะสงฆ์ในเขตอื่น ๆ แต่การจะทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้นสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือหนึ่งต้องม้งานวิจัยและนี้ คือ เหตุผลหนึ่งเลยที่ได้ทำการวิจัยงานชิ้นนี้เกิดขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

3. พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

4. พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางโลกแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขต อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 179 รูป

1.2 กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี” จำนวน 6 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close Ended) ซึ่งผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบ (Multiple Choices) มีจำนวน 32 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guideline) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยกำหนดข้อคำถามที่มุ่งเน้นถึงแนวทางในการบริหารงานของบุคลากรต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) ดำเนินการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ถึงเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่แจกแบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากพระภิกษุสงฆ์

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือถึงเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบ แบบสอบถามจากพระภิกษุสงฆ์ ในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

3) ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับพระภิกษุสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม จนครบตามจำนวนตามที่กำหนดไว้ โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

4) เมื่อได้แบบสอบถามที่ตอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วกลับคืนมา จำนวน 179 ชุด คิดเป็น 100 % จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จัดลำดับของข้อมูล รวมทั้งลงรหัสและบันทึกข้อมูล

5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ต่อไป

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบสัมภาษณ์)

1) ผู้วิจัยทำการขอหนังสือรับรองจากคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าคณะอำเภอศรีมหาโพธิ เจ้าคณะอำเภอประจันตคาม และผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อการขอทำการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือรับรองขอความอนุเคราะห์และแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3) ทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4) เมื่อถึงกำหนดนัดหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพ ร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็น กรณีศึกษา (Multi-case studies) ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1) วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง ตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) หาค่า ร้อยละ (Percentage) และอธิบายสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามในตารางประกอบกับการ บรรยาย

2) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ในการปฏิบัติงานของการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

3) การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน ของบุคลากรต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่ม

ตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA/ F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะเปรียบเทียบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD (Least Significant Difference)

4) เป็นการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ และจดบันทึก

ผลการวิจัย

1) การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน

การปกครองคณะสงฆ์ตาม หลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาส	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี	3.92	0.81	มาก
2.ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี	4.06	0.74	มาก
3.ด้านการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี	4.26	0.72	มาก
4.ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ในวัดประพฤติปฏิบัติชอบ	4.00	0.87	มาก

5.ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์	3.99	0.84	มาก
6.ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญ กุศลของประชาชน	4.14	0.83	มาก
7.ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้า อาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด	4.00	0.76	มาก
8.ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้า อาวาสออกไปเสียจากวัด	3.89	0.93	มาก
โดยรวม	4.03	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ($\bar{X}=4.26$, S.D.=0.72) รองลงมาคือ ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.83) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.93) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

3) ผลจากการสัมภาษณ์แนวทาง การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน คือ

1. ด้านการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี ต้องมีระบบการทำงานที่ดีตามหลักธัมมัญญา 2.

ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องใส่ใจในการศึกษาเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาให้ดีตามหลักธัมมัญญา 3. ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ทางด้านกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผน ต่าง ๆ ตามหลักอรรถัญญา 4. ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสต้องรู้จักแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณรและลูกศิษย์ได้และควรสั่งสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ตามหลักกาลัญญา 5. ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสโดยส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา ตามหลักอรรถัญญา 6. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสมีอำนาจมากที่สุดภายในวัดแต่จะใช้อำนาจพรั้งเพื่อก็กไม่ได้ต้องรู้จักการถนอมอำนาจด้วย ตามหลักอรรถัญญา 7. ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสที่จะต้องใส่ใจและเข้มงวดตรวจขันให้ดีกับผู้ที่เข้ามาขอยู่อาศัยภายในวัด ตามหลักบุคคลัญญา 8. ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด การที่จะสั่งให้ใครออกไปเสียจากวัดนั้นไม่ใช่จะนึกอยากให้ใครออกไปเสียจากวัดก็ทำได้ตามอำเภอใจต้องมีการพิจารณาว่าบุคคลนั้นทำอะไรผิดตามหลักธัมมัญญา

อภิปรายผล

1. การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาส โดยรวม ทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณรงค์ สังขวิจิตร (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาโครงสร้างการปกครอง โดยโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่มีอำนาจการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไปจะส่งผลกระทบให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญเร่งด่วนของคณะสงฆ์เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์

2. การศึกษาวิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิทางธรรม และวุฒิทางโลก

ผลการเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีอายุพรรษาและวุฒิทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีระศักดิ์ ฐานิสโร (2552) เมื่อทำการเปรียบเทียบกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ อายุพรรษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ระดับการศึกษาทางธรรมแผนกบาลี ระดับการศึกษาสามัญ และสมณศักดิ์ที่ต่างกัน มีการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน คือ 1. ด้านการบำรุงรักษา วัดให้เป็นไปด้วยดี ต้องมีระบบการทำงานที่ดีตามหลักธัมมัญญา 2. ด้านการจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องใส่ใจในการศึกษาเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาให้ดีตามหลักธัมมัญญา 3. ด้านการจัดศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ต่าง ๆ ตามหลักอรรถัญญา 4. ด้านการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดประพฤติดีและปฏิบัติชอบ เจ้าอาวาสต้องรู้จักแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณรและลูกศิษย์ได้และควรสั่งสอนอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักกาลัญญา 5. ด้านการเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าอาวาสโดยส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษา ตามหลักอรรถัญญา 6. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลของประชาชน เจ้าอาวาสมีอำนาจมากที่สุดภายในวัดแต่จะใช้อำนาจพรา้เพื่อมิได้ต้องรู้จักการถนอมอำนาจด้วย ตามหลักอรรถัญญา 7. ด้านห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด เจ้าอาวาสที่จะต้องใส่ใจและเข้มงวดตรวจขันให้ดีกับผู้ที่เข้ามาขอยู่อาศัยภายในวัด ตามหลักบุคคลัญญา 8. ด้านสั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด การที่จะสั่งให้ใครออกไปเสียจากวัดนั้นไม่ใช่จะนึกอยากให้ใครออกไปเสียจากวัดก็ได้ทำตามอำเภอใจต้องมีการพิจารณาว่า

บุคคลนี้ทำอะไรผิด ตามหลักธัมมัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูเมธีธรรมานุกต (ถาวร สุธมโม) (2557) ศึกษาเรื่อง "บทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี" ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี โดยรวม ทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามหลักธรรมวินัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ แนวทางพัฒนาบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี มีดังนี้ 1) ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ ควรมีการตักเตือน ทำทัณฑ์บน และลงโทษผู้กระทำความผิดพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด ควรใช้ช่วงเวลาหลังจากการลงอุโบสถกรรม ฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือนในการอบรมสั่งสอนการประพฤติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่ภิกษุในปกครองและควรส่งเสริมภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการในโอกาสสมควรและ 2) การปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ข้อบังคับและกฎหมายเถรสมาคมให้ภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชาอุปสมบทใหม่ ควรเปิดโอกาสให้พระภิกษุในปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบและข้อปฏิบัติในการร่วมกันของหมู่คณะและควรสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างพระสังฆาธิการกับภิกษุสามเณรในปกครอง โดยเน้นใช้การปกครองในลักษณะบิดาปกครองบุตร มิใช่การปกครองในลักษณะผู้มีอำนาจปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิทางธรรมและวุฒิทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคามจังหวัดปราจีนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวทาง การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้ง 8 ด้าน ส่วน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปบุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีค่า

แปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรรักษามาตรฐานการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ให้ถึงระดับมากที่สุด โดยนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ไปเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรมของเจ้าอาวาสไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย** ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) ควรทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเดียวกันนี้ ในด้านอื่น ๆ 2) ควรทำการวิจัยอย่างเป็นระยะ เพื่อให้เวลาแก่ผู้ที่ติดตามผลงานวิจัยของเราได้มีเวลาศึกษา 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในประเทศไทยและพระสงฆ์ในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- พระอนันต์ สนั่นจิตโต (สตัยกุล) (2561). บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ไทยในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูเมธีธรรมานุกุต (ถาวร สุธมโม) (2557). บทบาทการปกครองพระสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการรัฐศาสตร์ การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระวีระศักดิ์ ฐานิสฺสโร. (2552). การบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระณรงค์ สงคฺวิจิตร. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสมควร สีสงคราม. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรม กับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรมและพละธรรมกับการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ปยุตโต). (2532). พุทธปรัชญากับพระธรรมวินัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญา.

รูปแบบการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*

TEMPLE MANAGEMENT MODEL IN THE ERA OF GLOBALIZATION

พระณัฐวุฒิ พันทะลี¹, วีรณัฐ พรหมจักร², พระเดชฯ นามวงษา³,

พระมหาวิรุธ วิโรจโน⁴, พระครูวินัยธร ทวี อภัย⁵

PhraNatthawut Phanthali¹, Weeranuch Promjak², PhraDecha namwongsa³,

Phramaha Wiruth Wirojano⁴, Phrakhruvinaithorn Thawee Abhayo⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: pantalee200134go@gmail.com

Received 8 August 2023; Revised 25 August 2023; Accepted 28 August 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ทำให้วัดต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการบริหารจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารวัดต้องมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหารวัดที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากสมัยก่อนอย่างมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากการบริหารจัดการวัดตามภารกิจหลัก 6 ประการแล้ว ยังต้องมีการใช้หลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับวัด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารวัดจะต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการ

Citation:

* พระณัฐวุฒิ พันทะลี, วีรณัฐ พรหมจักร, พระเดชฯ นามวงษา, พระมหาวิรุธ วิโรจโน, พระครูวินัยธร ทวี อภัย. (2566).

รูปแบบการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 1(4), 29-45.

PhraNatthawut Phanthali, Weeranuch Promjak, Phra Decha namwongsa, Phramaha Wiruth Wirojano,

Phrakhruvinaithorn Thawee Abhayo. (2023). Temple Management Model in The Era of Globalization.

Journal of Interdisciplinary Social Development. 1(4), 29-45.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.9>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารวัดต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวมและที่สำคัญจะต้องเป็นนักบริหารที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมัวคืดทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหารวัดอันจะเป็นกำลังที่สำคัญของพระพุทธศาสนาสืบไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด, ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

This academic article aims to demonstrate temple management in the era of globalization. amidst the changing environment Both political, economic, social, cultural, and technological, causing the temple to modify the management style to be appropriate and in line with the current environment. Temple administrators must develop the technology. integrated with Buddhist principles to bring administration together with prosperity, and there are laws, statutes, rules, and regulations to support the Dharma and Vinaya In particular, the temple administration has a very different form from the past, such as in terms of administration. Dissemination, education, welfare education public welfare public utility There is a clearer practical form. In addition to managing the temple according to the 6 main tasks, modern management principles must also be applied to the temple. This is an important thing for temple administrators to learn to keep up with changes in society. A person who will be a temple administrator must have a vision, knowledge, ability, sacrifice, and accept the opinions of others. as well as be fully equipped with ethical practices Be accepted by the clergy and society as a whole, and most importantly, must be an administrator with honesty and justice. Must abstain from all prejudice. It is firmly established in Brahma Viharn Dharma as the core of the temple administration, which will be an important force for Buddhism in the future.

Keyword: Temple Management, Globalization

บทนำ

ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์และถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศาสนายังคงมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของมนุษย์ที่ฝังรากลึกจนกลายเป็นจารีตประเพณีหรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชนชาวไทยและเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน จำเป็นต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐ หมวด 6 มาตรา 67 บัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญาและต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด (กฤติน จันทร์สนธิมา, 2561)

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทยเป็นที่ยึดเหนี่ยวและ ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของคนไทยที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาและการจัดระเบียบทางสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมประเพณี จนถึงการดำเนินชีวิตในประจำวัน โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนามีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการศีลธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไปสู่สังคม (สุนน อมรวิวัฒน์, 2546)

สังคมไทยวัดเป็นหน่วยงานปกครองเป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระพุทธศาสนาที่สำคัญและเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัด ได้มีการตราเป็น

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา ไม่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง จะต้องมิผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา (พระเทพปริยัติสุธี, (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2546)

บทบาทของวัดจึงมีสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้วยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่ พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตกวัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น และพระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้นให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้ขึ้นเกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น (พระราชวรมนี, (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2530)

ปัจจุบันวัดต่าง ๆ ได้ดำเนินการกิจตามที่คณะสงฆ์กำหนด โดยมีได้ละเลยบทบาทหน้าที่ของการเป็นศูนย์กลางของชุมชนตามศักยภาพของวัด และวัดยังคงมีความสำคัญต่อชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนคู่กับสถาบันทางสังคมในชุมชน อาทิเช่น โรงเรียน บ้าน และราชการ ทั้งนี้ด้วยเหตุที่วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงมีการจัดองค์กรที่เป็นไปตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของวัดจึงต้องสอดคล้องกับภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ คือ “มหาเถรสมาคม” ซึ่งได้กำหนดภารกิจของวัดไว้ 6 ประการ คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยเหตุที่วัดเป็นสถาบันที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี อีกทั้งวัดยังมีฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้วัดต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการบริหารจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งนอกจากการบริหารจัดการวัดตามภารกิจหลัก 6 ประการแล้ว ยังต้องมีการใช้หลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับวัด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และการตลาด เพื่อรองรับกับสถานการณ์ปัจจุบันที่วัดต้องดำรงสถานภาพความเป็นองค์กร จึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจาก “การบริหารจัดการ” (นิชรา ทองเย็นและคณะ, 2560)

การบริหารเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ก็เพราะนักบริหารมีเทคนิคและวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารวัด ซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การบริหารวัดอย่างเป็นระเบียบจะส่งผลให้ร่มรื่นน่าอยู่ น่าเข้าไปประกอบกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น ดังนั้น การบริหารวัดจึงมีความสำคัญ และการบริหารวัดให้ประสบความสำเร็จจำเป็นจะต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา โดยมีกรอบในการนำเสนอประกอบด้วยแนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการวัดในทางพระพุทธศาสนา แนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการวัดที่ดี

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน วัดต้องมีวิธีการบริหารและการจัดการนำมาใช้ในการบริหารงานของวัด เพื่อควบคุมจากฝ่ายบริหารด้วยว่าเป็นไปตามแผนหรือเบี่ยงเบนออกไปจากเป้าหมายของแผนมากน้อยเพียงใดเป็นเพราะเหตุใด ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับแผนหรือวางแผนใหม่และเมื่อมีการปรับแผนหรือวางแผนใหม่แล้วอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับองค์การใหม่เป็นวงจรอย่างนี้เรื่อยไป การที่วัดจะเป็นศูนย์รวมไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจของประชาชนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย การบริหารและการจัดการที่ดีถือว่ามีสำคัญอย่างมากในการที่จะจัดระบบต่าง ๆ ภายในวัดให้เป็นระเบียบและก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความต้องการที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารวัดจะต้องศึกษารับรู้และเข้าใจรวมทั้งบริหารจัดการวัดให้เหมาะสมกับ

การเปลี่ยนแปลงและต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน วัดที่ดีจะต้องทำหน้าที่ได้ครบทุกประการที่ได้กล่าวมา หากขาดด้านใดด้านหนึ่งไปเสียก็จะขาดความสมดุลของความเป็นวัด ถึงแม้ว่าในปัจจุบันชุมชนจะให้ความสำคัญของวัดน้อยลง เพราะปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเหินห่างกัน แต่รูปแบบการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ที่จะนำเสนอในงานเขียนบทความครั้งนี้จะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างวัดกับชุมชนกล่าวคือวัดจะสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ในการบริหารจัดการภาระงานที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแน่นอน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด

จากการศึกษาทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการบริหารจัดการวัดนั้น ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทัศนะของการบริหารจัดการวัดไว้หลายท่าน ดังนี้

นิยาม คำว่า “การบริหาร” หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผนจัดองค์กรอำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไป ในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539) ส่วนคำว่า “วัด” หมายถึง สถานที่ทางศาสนามีเสนาสนะและอาคารวัตถุต่าง ๆ เป็นที่พำนักอยู่อาศัยปฏิบัติพระธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป (กรมการศาสนา, 2540)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ (พระพรหมโมลี, (สมศักดิ์ อุปสโม, 2549) โดยวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา กว่า 2,500 ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่

เกี่ยวเนื่องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร หากใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC โดยที่ตัวอักษร S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะกับงาน การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชที่ ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบญัตติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

อาจกล่าวได้ว่าพุทธวิธีการบริหารของพระพุทธเจ้าเป็นพุทธวิธีการบริหารที่ยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารเองก็ต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นทั้งเป็นอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตย ผู้บริหารที่เป็นอัตตาธิปไตยก็มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนหรือความพอใจของตนเองเป็นที่ตั้งโดยยึดคิดว่าถูกต้องคือถูกใจข้าพเจ้า ผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายามเอาใจทุกคนเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ เขาพยายามทำให้ถูกใจทุกคนซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้ก็มีกหนีปัญหาเมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นภายในองค์กรก็พยายามลอยตัวหนีปัญหา ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตยเขายึดถือคิดว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลอยตัวหนีปัญหา เขาถือคติว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”

ถึงกระนั้นควรมีการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ว่าการบริหารองค์การชาวพุทธควรจะกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซึกซ้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้าง

เครือข่ายโยงโยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2539)

1. ความหมายของการบริหารจัดการวัด

การบริหารจัดการวัด หมายถึง การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแลแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจการโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด (กรมการศาสนา, 2546: 2) การบริหารจัดการวัด เป็นการใช้ศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการการประสานงานการประเมินผลงาน การงบประมาณ เพื่อให้ได้ผลเต็มที่และการใช้ศิลป์ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออันจะทำให้การดำเนินงานของวัดบรรลุวัตถุประสงค์ (น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร, 2548) การบริหารจัดการวัด เป็นการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้โดยการให้เจ้าอาวาสหรือคณะผู้บริหารตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างผสมผสานให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2544) เป็นการดำเนินการบริหารและปกครองภิกษุสงฆ์สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่พุทธศาสนาธรรมแก่ชุมชน (พระเทพปริยัติสุธี, (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2546) การบริหารวัด ต้องบริหารจัดการด้านการเงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินการภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงานและแก้ไข (พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช), 2547) การบริหารวัด เป็นการใช้เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการตัดสินใจ ดำเนินงานด้านปกครอง เผยแผ่ศาสนาธรรม ศาสนศึกษา สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ประสบผลสำเร็จภายใต้ความร่วมมือทั้งบุคคลภายในวัดและภายนอกวัด (พระวิบูลธรรมวาที, (วิบูล กัลยาโณ), 2546)

สรุป การบริหารจัดการวัด คือ การใช้เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การด้วยการวางแผนให้ประสบความสำเร็จในการทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ความเป็นมาของการบริหารจัดการวัด

รูปแบบการปกครองซึ่งมีสงฆ์เป็นผู้ปกครองเกิดจากระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ คือ “พระวินัย” ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้สงฆ์มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ แทนพระองค์ ซึ่งเป็นที่มาของการทำสังฆกรรมที่หลากหลายและแต่ละสังฆกรรมดำเนินการโดยสงฆ์นั้น จะต้องอาศัยความเห็นที่สอดคล้องร่วมกันของสมาชิกในที่ประชุม ไม่มี

บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจสิทธิขาดแต่เพียงผู้เดียวในการตัดสินใจ เนื่องจากสังฆกรรมทุกอย่างต้องอาศัยมติในที่ประชุมลงมติอย่างเอกฉันท์ โดยไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งคัดค้านเลย สังฆกรรมต่าง ๆ จึงจะสามารถดำเนินการสำเร็จได้ เพราะฉะนั้นรูปแบบการปกครองของสงฆ์ จึงสะท้อนให้เห็นถึงการปกครองที่ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจนั้นก็ต้องสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กิจกรรมต่าง ๆ จึงจะสำเร็จได้ ดังนั้น สังฆกรรมต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือนระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ แทนพระพุทธเจ้า (นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, 2556)

การเกิดมีวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาเป็นธรรมเนียมประเพณีมาแต่ครั้งพุทธกาลที่ชาวบ้านเป็นผู้สร้างถวาย พระสงฆ์จะสร้างเองหรือถือกรรมสิทธิ์เป็นของตัวเองไม่ได้ เนื่องจากในสมัยพุทธกาลมีการอนุญาตให้พระสงฆ์สร้างที่อยู่อาศัยได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและความเดือดร้อนแก่สังคมมากมาย พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นมา เพราะมีเหตุการณ์ความยุ่งยากเกิดขึ้นหลายเรื่อง เช่น การที่พระสงฆ์ถือเอาประโยชน์จากพระราชกระแสน้ำของพระมหากษัตริย์ที่ตรัสตามขนบธรรมเนียมประเพณีการสร้างมูรธาภิเษกเสวยราช โดยตรัสว่าแผ่นดิน ต้นไม้ เป็นต้น ในราชอาณาจักรทรงมอบถวายให้แก่ สมณะ ซีพราหมณ์ ใช้สอยตามปรารถนาเป็นข้ออ้างในการตัดไม้หลวง เพื่อสร้างกุฏิ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติห้ามมิให้พระสงฆ์ตัดต้นไม้ทั้งหมดไม่ว่าไม้อหลวงหรือไม่ใด ๆ แม้แต่ต้นผักต้นหญ้าหรือในสมัยหนึ่งพระภิกษุชาวรัฐอาฬวีหลายรูปสร้างกุฏิโดยเบียดเบียนชาวบ้านในเรื่องอุปการณีก่อสร้าง ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงบัญญัติข้อห้ามและเงื่อนไขเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ไว้ (เลื่อน วรรณรัตน์, 2512) เมื่อมีจำนวนภิกษุมากขึ้นและมีผู้ศรัทธาถวายสิ่งของต่าง ๆ มากขึ้น โดยพระวินัยกำหนดห้ามมิให้ภิกษุสะสมปัจจัย 4 ไว้เป็นของตนเอง พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้มีบุคคลที่จะทำหน้าที่ดูแลจัดการทรัพย์สินภายในวัดแทนภิกษุโดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกบฏปายการก

ดังนั้น ความเป็นมาของการสร้างวัดมีมาแต่โบราณกาล เมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนา ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด ก็มักจะสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลประกอบ ศาสนกิจตามประเพณีที่สืบทอดกันมา ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพ ตำรา

แพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองรวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน

3. ความสำคัญของการบริหารจัดการวัด

3.1) กรมการศาสนา (2542) เสนอว่าการบริหารจัดการวัด เป็นสิ่งจำเป็นสำคัญที่ผู้บริหารวัดจะต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ก็เพราะนักการบริหารมีเทคนิคและวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารจัดการวัด ซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบระเบียบจะส่งผลให้วัดร่มรื่นน่าอยู่น่าเข้าไปประกอบกิจการทางศาสนา รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น การบริหารวัดจึงมีความสำคัญอย่างมาก

3.2) ประเวศ วะสี (2539) กล่าวว่าวัดอุประสงค์และความสำคัญของการบริหารวัดมีดังนี้ 1) สามารถสร้างสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) สามารถสร้างวัดให้เป็นส่วนหนึ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องแก่สังคม อีกทั้งทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 3) การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรสูงสุด

3.3) เฉียบ ไทยยิ่ง (2541) กล่าวว่า เราสามารถจำแนกบทบาทความสำคัญของวัดที่มีต่อสังคมไทยไว้ดังนี้ 1) บทบาทในฐานะที่เป็นจิตและวิญญาณของชุมชนและสังคม วัดทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้หล่อหลอมและยกระดับจิตใจของผู้คนในสังคมให้สูงขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรมรักสันติ และสมานสามัคคีปรองดองรวมทั้งความมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิต วัดและพระพุทธศาสนาได้รังสรรค์ในประเด็นนี้ได้อย่างครบถ้วน วัดและจริยธรรม วัดและสถาบันพระพุทธศาสนา จึงเป็นแหล่งกำเนิดของกฎระเบียบประเพณีวัฒนธรรม ปทัสถานและวิถีชีวิตของสังคมไทยมาโดยตลอด 2) บทบาทในฐานะที่เป็นหน่วยงานพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ชุมชน บทบาทที่สำคัญของวัดในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันไม่ได้มีหน้าที่เพียงจิตวิญญาณของชุมชนเท่านั้น แต่เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนในทุกเรื่องเป็นแหล่งสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นที่พึ่งพิงอาศัยและให้ความช่วยเหลือ ทั้งด้านสังคมสงเคราะห์และปัญหาทางโรคร้ายไข้เจ็บทางร่างกายและจิตใจ 3) บทบาทในฐานะเป็นหน่วยงานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ในชนบทยังมีหน้าที่เป็นผู้แนะแนวอาชีพต่าง ๆ แก่ชาวบ้านด้วย มีวัดจำนวนมากได้จัดตั้ง สหกรณ์หมู่บ้าน ธนาคารข้าว จัดอบรมให้ความรู้ทางด้านเกษตรสมัยใหม่ และเป็นสถานที่ฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ บทบาทดังกล่าวมีความเด่นชัดมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท

3.4) พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ, (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), 2557) อธิบายว่าความสำคัญของการบริหารจัดการวัดนั้น มีดังต่อไปนี้ 1) ทำให้ความมีระเบียบของภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัด 2) ช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะพัฒนาวัดเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ 3) ทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดและนอกวัด เช่น บุคลากร เงิน วัสดุ และอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเกิดประโยชน์สุขกับทุก ๆ ฝ่าย 4) ทำให้วัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่วัดตั้งเป้าหมายประสบผลสำเร็จทุกคนพอใจ 5) ทำให้วัดและองค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับมีความเข้มแข็งมั่นคง 6) การบริหารวัดที่ดีนั้นสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนได้และสามารถสร้างชุมชนและสังคมประเทศชาติบังเกิดการพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้ การบริหารวัดจึงต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4. รูปแบบการบริหารจัดการวัดที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2560) อธิบายว่า คงจะเป็นเรื่องยุ่งยากเป็นอย่างมาก ถ้าจะให้กำหนดว่าควรใช้รูปแบบและวิธีการใดในการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินการขององค์กรนั้นประสบความสำเร็จ เพราะจะต้องพิจารณาจากปัจจุบันหลาย ๆ ประการประกอบกัน แต่อย่างไรก็ตามในทัศนะตาม แนวคิดการบริหารเชิงสถานการณ์หรือตามเหตุการณ์น่าจะเป็นรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับการบริหาร จัดการวัดในยุคปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อองค์การทั้งในแง่ของการสร้างโอกาสและข้อจำกัด รวมทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งแก่องค์การ ทำให้ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงองค์การและรูปแบบทางการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา จึงไม่สามารถจะยึดถือรูปแบบหรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะได้ ในการบริหารเชิงสถานการณ์หรือตามเหตุการณ์นั้นเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวมากที่สุด เพราะยากที่จะคาดเดาถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้นการจะกำหนดรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมได้นั้น จึงต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการที่เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการบริหารเชิงสถานการณ์จะเป็นเรื่องยากแต่ทว่าผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการก็สามารถจะใช้การจัดการเป็นเครื่องมือในการควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ การบริหารจัดการวัดที่สามารถนำมาใช้ได้ก็คือ งานในหน้าที่ของผู้บริหาร (เจ้าอาวาส) หรือฝ่ายจัดการ ซึ่งได้แก่ (1) งานทางด้านการ

วางแผน (planning) (2) งานทางด้านการจัดองค์การ (organizing) (3) งานทางด้านการนำ (leading) และ (4) งานทางด้านการควบคุม (controlling) (DeCenzo and Robbins, 1996 : 4) ซึ่งมีสาระและวิธีการดังต่อไปนี้

1) งานทางด้านการวางแผน เป็นหน้าที่ทางด้านการจัดการที่มุ่งเน้นที่การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ พร้อมกับการกำหนดวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดขึ้นนั้น ประสบผลสำเร็จ การวางแผนจึงเป็นงานที่จะต้องทำก่อนลงมือปฏิบัติจริง มีการระบุกิจกรรม กำหนดหน่วยงานและบุคลากร ให้เข้าไปรับผิดชอบ มีการจัดการทรัพยากรให้พอเหมาะกับการปฏิบัติตามกิจกรรม มีการกำหนดตารางเวลาการปฏิบัติงาน พร้อมกับแนวทางดำเนินงานและวิธีการประเมินผลงาน สำหรับงานทางด้านการวางแผนที่ผู้บริหารหรือฝ่ายผู้จัดการจะต้องจัดทำนั้น จะกระทำในสองลักษณะ (tactical planning หรือ action planning) ซึ่งงานทางด้านการวางแผน ทั้ง 2 ระดับ จะมีลักษณะรูปแบบและวิธีการโดยเฉพาะ

2) งานทางด้านการจัดองค์การ เป็นหน้าที่ทางด้านการจัดการที่เกี่ยวกับการกำหนดงานที่จะต้องทำให้เสร็จ กำหนดตัวพนักงานที่จะรับผิดชอบงาน การกำหนดจุดในการตัดสินใจว่าควรอยู่ที่ใดและควรจัดกลุ่มคนอย่างไร จึงจะทำให้เกิดการประสานงานและการร่วมมือในการทำงาน สำหรับการจัดองค์การควรจะเป็นอย่างไรนั้นพิจารณาได้จากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) รูปแบบขององค์การในอนาคต และ 2) แรงผลักดันให้องค์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (Smither, Houston and McIntire, 1996) กล่าวคือ (2.1) รูปแบบขององค์การในอนาคต ในอนาคตการจัดองค์การจะมุ่งเน้นการจัดแผนงานที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางต่าง ๆ ศูนย์หลักเหล่านี้จะมีจำนวน 4 ศูนย์ แต่ละศูนย์หลักจะเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกับสถาบันของผู้บริหาร โดยที่ศูนย์แต่ละศูนย์เหล่านี้จะทำหน้าที่ในแต่ละด้านให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อให้้องค์การสามารถดำเนินงานได้เป็นผลสำเร็จ (2.2) แรงผลักดันให้องค์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 วิธีนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยทำให้สามารถพยากรณ์รูปแบบขององค์การในอนาคตได้ โดยการวิเคราะห์จากพลังที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พลังเหล่านี้ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และ (3) การมุ่งเน้นที่ค่านิยมและจริยธรรมของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น

3. งานทางด้านการนำ เป็นหน้าที่ทางด้านการจัดการที่มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกให้พนักงานไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จในการอำนวยความสะดวกนี้จะต้องให้ความสำคัญกับการใช้คนให้เหมาะสมกับงานโดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้

ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการทำงานให้สำเร็จ ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างความสามารถของพนักงานในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรนั้น สามารถที่จะใช้วิธีการฝึกอบรมโดย (3.1) ให้งมือปฏิบัติ (3.2) การฝึกอบรมก่อนลงมือปฏิบัติงาน เพื่อเตรียมความพร้อมให้พนักงานมีความรู้ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรมเพียงพอที่จะทำงาน นอกจากนี้ยังต้องทำให้พนักงานเกิดความสนใจที่จะทำงาน โดยมีวิธีการจูงใจที่เหมาะสม โดยให้การให้รางวัลและระบบค่าตอบแทน ผลประโยชน์และบริการที่เป็นธรรมแก่พนักงาน มีระบบการจัดการงานบุคคลที่ดี มีการบริหารแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม

4. งานทางด้าน การควบคุม เป็นหน้าที่ทางด้านการจัดการที่มุ่งเน้นที่การดำเนินการตรวจสอบ การเร่งรัดหรือบังคับบัญชาให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในลักษณะและอยู่ในแนวทางที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ สำหรับเครื่องมือที่จะช่วยให้การควบคุมเป็นไปอย่างเหมาะสม ได้แก่ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการและระบบสำนักงานอัตโนมัติที่จะนำมาใช้ในการ (1) การจัดเก็บเอกสาร (2) การจัดตารางการทำงาน (3) การติดต่อสื่อสาร และ (4) การจัดการข้อมูล (ศรัณย์ ชูเกียรติ, 2541)

การบริหารจัดการวัดที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์อยู่ที่การลงมือปฏิบัติจริง หลักการบริหารจัดการวัดสมัยใหม่นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

1. การสร้างค่านิยม (Shared Values) ได้แก่การสร้างฉันทะให้เกิดทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วยและผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารจัดการนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทางระบบแบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารจัดการวัดจะได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. จัดโครงสร้าง (Structure) ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารจัดการวัด

3. จัดระบบงาน (Systems) ได้แก่ การวางหลักการบริหารจัดการต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

4. จัดกิจกรรม (Style) ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

5. บุคลากร (Staff) ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถเป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานจะสำเร็จหรือไม่ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน

6. เสริมทักษะ (Skills) ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. กลยุทธ์ (Strategy) ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่เลือกใช้ในการบริหารจัดการนั้นระบบรูปแบบต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

สรุป การบริหารจัดการวัดเป็นภาระหน้าที่ของพระสงฆ์หรือพระระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในการใช้ศาสตร์และศิลป์ปกครอง บังคับ บัญชา กำกับ ดูแล แนะนำ สั่งสอน พระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจการโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

การบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนี้ ผู้บริหารวัดต้องมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารและการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหารและการปกครองวัดที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น การบริหารจัดการวัดในยุคสมัยใหม่เป็นเรื่องที่มีความยากลำบากสำหรับผู้บริหารวัด เพราะสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบหรือสร้างอิทธิพล ทำให้การบริหารงานของวัดประสบกับอุปสรรคจนยากที่จะกำหนดรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการที่แน่นอนได้ แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็มีได้ อยู่เหนือความสามารถที่ผู้บริหารวัดไปได้ เพียงแต่ว่ารูปแบบลักษณะและวิธีการบริหารจัดการวัดจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสังคม การบริหารจัดการวัดจะต้องนำแนวคิดทฤษฎีรวมถึงการวางแผน การ

จัดการด้านองค์การ การจัดการทางด้านการนำ และการจัดการงานทางด้านการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานบริหารจัดการวัดสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหารและการปกครองวัดในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหารและการปกครอง วัดอันเป็นฐานรากที่สำคัญของพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2546). คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2539). วัดพัฒนา 46. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กฤติน จันทรสนธิมา. (2561) “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติโดยใช้แนวทางประชารัฐ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า.
- เฉียบ ไทยยิ่ง. (2541). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์
 ลางชุมชน : กรณีศึกษาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. ใน รายงานการวิจัย.
 กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2540). วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก. ใน
 ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย.
- น้อย ลายคราม และ สุบรรณ จันทบุตร. (2548). หลักการบริหารและจัดการวัดในยุคโลกาภิ
 วัตน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

- นิชรา ทองเย็นและคณะ. (2560). การบริหารจัดการวัดในแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา: วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดใหญ่ชัยมงคลและวัดท่าการ้อง. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญช่วย จันทรเฮ้า. (2544). “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร”. ใน ระดับวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2539). “พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันในสังคม” ในหลักการบริหารและจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2557). การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). การคณะสงฆ์และการศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2547). “พระสงฆ์กับกรมศาสนา”. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมโกศาจารย์. (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2549). พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหาร กิจการคณะสงฆ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต). (2530). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระวิบูลธรรมวาที (วิบูล กัลยาโณ). (2546). “พระสังฆาธิการกับวัด”. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2560). การบริหารจัดการเพื่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 548-550.
- เลื่อน วรณรัตน์. (2512). พระอารามครั้งพุทธกาล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนการพิมพ์.
- ศรัณย์ ชูเกียรติ. (2541). “เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการ “องค์ความรู้” ในองค์การ : กลยุทธ์เพื่อความสำเร็จภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบัน.” วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 20(7), 13-22.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). วัดพัฒนา 46. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2546). วิธีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- DeCenzo, David A. and Robbins, Stephen P. (1996). Human Resource Management. 5 th ed. New York : John Wiley & Sons, Inc.
- Smither, Robert D., Houston, John M., and McIntire, Sandra D. (1996). Organization Development: Strategies for Changing Environment. New York: Harper Collins Press.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม

*****

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
  - 5.1 ภาพปกหนังสือ
  - 5.2 แปลจากหนังสือ: .....
  - 5.3 ผู้เขียน: .....
  - 5.4 ผู้แปล: .....
  - 5.5 สำนักพิมพ์: .....
  - 5.6 ปีที่พิมพ์: .....
  - 5.7 จำนวนหน้า: .....
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)
- 10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์) //ชื่อบทความ //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์) // ชื่อวิทยานิพนธ์. //ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา. /ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรีชญ์ อุตถาพร,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices

and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งพิมพ์ที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

(16 pt).

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

... (16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt)

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

... (16 pt) ...

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16 pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

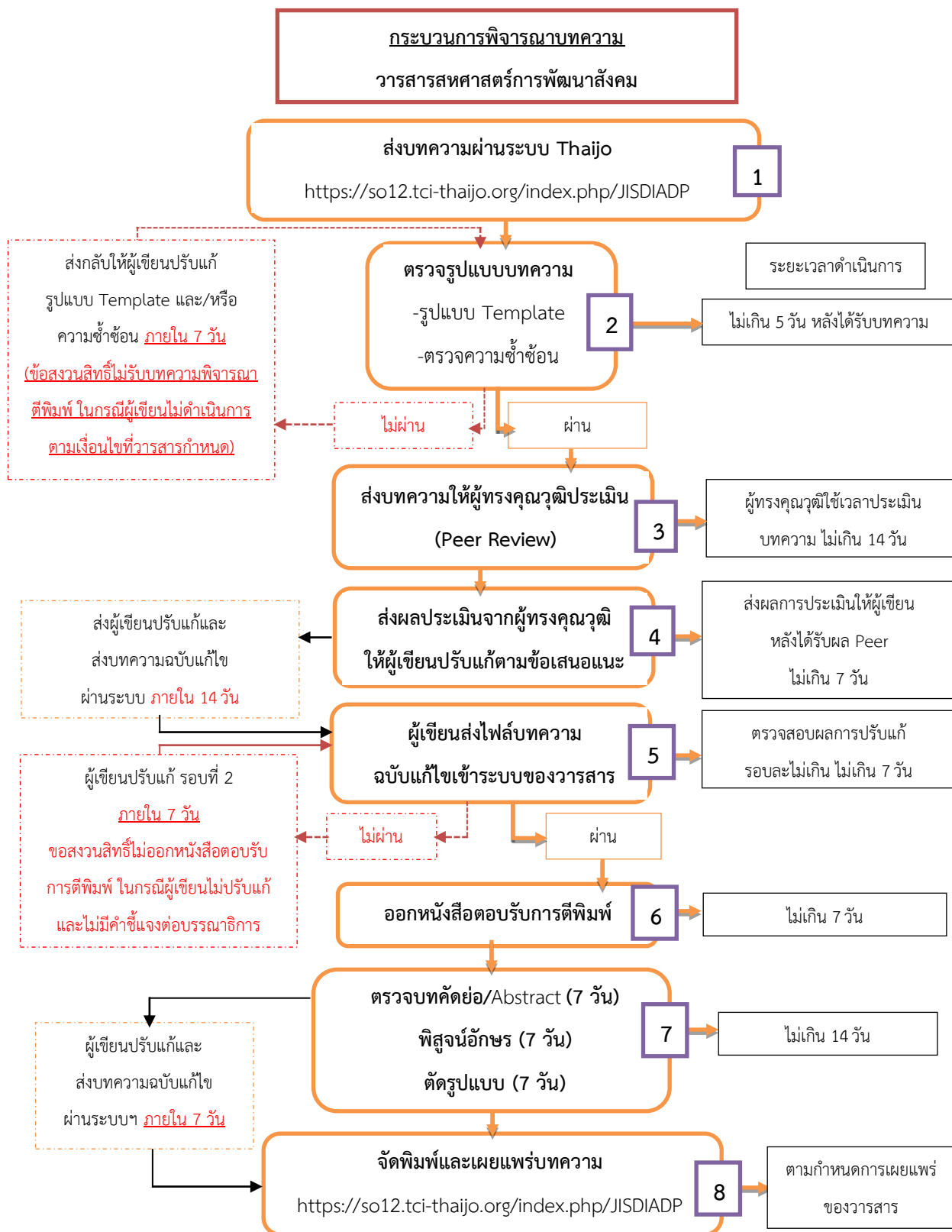
...(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย ที่ สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อ้างอิงตาม)

จุดเด่น**จุดด้อย****สรุป (18 pt)**

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษานำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไป ใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นขอมাত্রา ไม่เฉียง ไม่นา ไม่นาทรภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)